

Asia

EU:n 5G-kyberturvallisuutta koskeva keinovalikoima ja komission tiedonanto 5G:n turvallisesta käyttöönotosta EU:ssa

Kokous

U/E/UTP-tunnus

E 134/2018 vp, EJ 21/2019 vp

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Komissio antoi 26.3.2019 suosituksen 5G-verkkojen kyberturvallisuudesta (C(2019) 2335 final, E134/2018 vp). Komission suosituksen seurauksena jäsenvaltiot laativat kansalliset riskiarviot 5G-kyberturvallisuudesta kesäkuun 2019 loppuun mennessä. Kansallisten riskiarvioiden jälkeen jäsenvaltiot laativat yhteistyössä EU:n koordinoitun riskiarvion, joka julkaistiin 9.10.2019 (EJ 21/2019 vp).

EU:n yhteisen riskiarvion jälkeen jäsenvaltiot laativat vielä yhteisen keinovalikoiman/välineistön riskiarviossa esille nousseiden riskien hallitsemiseksi ja uhkien ratkaisemiseksi. 5G-kyberturvallisuutta koskeva EU:n yhteinen keinovalikoima julkaistiin 29.1.2020 ja samana päivänä komissio antoi tiedonannon keinovalikoiman täytäntöönpanosta ja yleisemmin 5G-verkkojen turvallisesta käyttöönotosta EU:ssa (C(2020) 50 Final).

Komissio kehottaa tiedonannossaan kaikkia jäsenvaltioita ja EU:n toimielimiä, virastoja ja muita elimiä varmistamaan tehokkaiden ja tarkoituksenmukaisten riskinhallintastrategioiden ja keinovalikoimassa esitettyjen toimenpiteiden täytäntöönpanoon. Komission tiedonannossa jäsenvaltioita on kehotettu toteuttamaan 30.4.2020 mennessä konkreettisia ja mitattavissa olevia toimia EU:n keinovalikoimassa suositeltujen keskeisten toimenpiteiden täytäntöönpanemiseksi. Jäsenvaltioita kehotetaan lisäksi laatimaan komission ja Euroopan kyberturvallisuusviraston (ENISA) tuella 30.6.2020 mennessä verkko- ja tietoturva-alan yhteistyöryhmän (NIS-yhteistyöryhmä) virallisen raportin keinovalikoimassa suositeltujen keskeisten toimenpiteiden täytäntöönpanon tilanteesta kussakin jäsenvaltiossa.

Suomen kanta

Suomi täydentää EJ 21/2019 vp esitettyä kantaa seuraavasti:

Suomi pitää viestintäverkkojen ja niihin liittyvän teknologian turvallisuutta tärkeänä ja korostaa, että viestintäverkkojen turvallisuutta seurataan tarkasti verkkoteknologioiden kehittyessä. Suomi pitää 5G-verkkoteknologian nopeaa käyttöönottoa tärkeänä, koska uusi verkkosukupolvi tulee tarjoamaan merkittäviä uusia palvelumahdollisuuksia yhteiskunnan eri sektoreille.

Suomen näkemyksen mukaan EU:n yhteinen 5G-riskiarvio ja sen perusteella laadittu EU:n yhteinen keinovalikoima muodostavat hyvän pohjan jatkotyölle ja toimille. Suomi on sitoutunut keinovalikoimassa esitettyjen toimenpiteiden täytäntöönpanoon. Tähän Suomessa on hyvät valmiudet, sillä suurin osa keinovalikoimassa suositelluista toimenpiteistä on jo tällä hetkellä voimassa Suomessa.

EU:n yhteisen lähestymistavan kehittämistä tulee edelleen jatkaa ja keinovalikoimassa suositeltujen toimenpiteiden täytäntöönpanoa jäsenvaltioissa tulee seurata, jotta EU säilyy yhtenäisenä ja myös kyberturvallisuuden osalta kilpailukykyisenä markkina-alueena. Sitovat laatukriteerit 5G-verkkojen kyberturvallisuudelle edistäisivät tätä. Suomi katsoo, että verkkojen kyberturvallisuutta koskevat toimet tulee kohdistaa kaikkiin valmistajiin. Kyberturvallisuuden lisäksi on tärkeää huomioida myös jäsenvaltioiden kansalliseen turvallisuuteen liittyvät riskit. Suomen näkemyksen mukaan erityistä huomiota tulee kiinnittää keinovalikoimassa esille nostettuun viestintäverkon kriittisten osien suojaamiseen. On tärkeää, että EU:n yhteisessä riskiarviossa ja keinovalikoimassa on tunnistettu riski, joka liittyy valtiollisiin toimijoihin, riippuvuuteen yksittäisistä palveluntarjoajista tai laitevalmistajista.

Suomi osallistuu aktiivisesti yhteisten standardien kehittämistä koskevaan työhön 5G-verkkojen kyberturvallisuuden edistämiseksi.

Suomi katsoo, että EU:n riskiarvioprosessissa ja keinovalikoiman valmistelussa on laajalla poikkihallinnollisella valmistelulla torjuttava sellaiset uudet haavoittuvuudet, jotka uhkaavat kriittistä infrastruktuuria ja sen kautta yhteiskunnan toimintakykyä. Tällä varmistetaan myös kansalaisten luottamus uutta teknologiaa kohtaan. Tämän lisäksi EU-keskusteluissa on korostunut, että lainvalvonta- ja oikeusviranomaisten mahdollisuudet salaisten pakkokeinojen käyttöön rikosten ennalta estämisessä, paljastamisessa ja tutkimisessa eivät saa heikentyä uudessa verkkoympäristössä.

Pääasiallinen sisältö

Verkko- ja tietoturva-alan yhteistyöryhmä (NIS-yhteistyöryhmä) julkaisi 29.1.2020 EU:n yhteisen keinovalikoiman. Siinä käsitellään ja esitetään toimenpiteitä EU:n yhteisessä 5G-riskiarviossa yksilöityjen riskien hallitsemiseksi sekä EU:n että kansallisella tasolla.

Keinovalikoima on laadittu sen johdosta, että jäsenvaltiot ovat vakaasti päättäneet yhdessä vastata 5G-verkkojen turvallisuushaasteisiin. Tällä yhtenäisellä lähestymistavalla on olennainen merkitys turvallisuuteen sekä jäsenvaltioiden sisällä että EU:n laajuisesti – niin kansantalouksien kuin EU:n sisämarkkinoidenkin ja Euroopan teknologisen suvereniteetin kannalta.

EU:n yhteisessä keinovalikoimassa määritetään ja kuvataan joukko strategisia ja teknisiä toimenpiteitä ja niiden tehokkuutta parantavat tukitoimet, jotka voidaan ottaa käyttöön havaittujen riskien lieventämiseksi. Strategisia toimenpiteitä ovat toimenpiteet, jotka koskevat viranomaisten sääntelyvaltuuksien lisäämistä verkkojen hankintojen ja käyttöönoton valvomiseksi, erityistoimenpiteet muista kuin teknisistä heikkouksista johtuviin riskeihin puuttumiseksi sekä mahdolliset aloitteet, joilla edistetään kestävä ja monipuolista 5G-toimitus- ja arvoketjua systeemisten pitkän aikavälin riippuvuusriskien välttämiseksi. Strategisissa toimenpiteissä korostetaan myös viestintäverkon kriittisten osien suojaamista suuririskisiksi katsotuilta laitevalmistajilta.

Teknisillä toimenpiteillä vahvistetaan 5G-verkkojen ja -laitteiden turvallisuutta puuttamalla teknologioista, prosesseista ja inhimillisistä ja fyysisistä tekijöistä aiheutuviin riskeihin. Teknisillä toimenpiteillä pyritään lisäksi vahvistamaan verkkojen turvallisuutta koskevia perustason toimenpiteitä, asettamaan selkeät turvallisuusvaatimukset toimittajien prosesseille sekä vaatimukset käytettäville laitteille. Teknisissä toimenpiteissä nostetaan esille myös verkkojen tekninen häiriönsietokyky ja sen perusteella turvattava toiminnan jatkuvuus.

Strategisten ja teknisten toimenpiteiden lisäksi keinovalikoimassa esitetään joukko tukevia toimenpiteitä. Kaikkien esitettyjen toimenpiteiden osalta tulee ottaa huomioon, että lähtötilanne viestintäverkkojen turvallisuuden ja sitä koskevan sääntelyn osalta voi vaihdella merkittävästi eri jäsenvaltioissa. Suomessa on useimpiin muihin jäsenvaltioihin nähden edistysellinen verkkojen turvallisuutta koskeva lainsäädäntö. Suomen kansallisessa sääntelyssä asetetaan jo nykyisellään varsin korkeat tietoturva-vaatimukset viestintäverkoille. Suomessa on arvioitu kansallista turvallisuutta jo verkkotoimilupien myöntämisen yhteydessä. Suomen kansallinen lainsäädäntö täyttääkin suurimman osan keinovalikoimassa suositelluista toimenpiteistä. Suomen osalta keskeisin tarkastelun kohde on viestintäverkon kriittisten osien suojaaminen siten, että arvioinnissa otetaan huomioon myös kansallinen turvallisuus.

Komissio kehottaa tiedoksiannossaan jäsenvaltioita ryhtymään välittömästi pikaisiin toimiin, jotta keinovalikoimassa sovitut toimenpiteet voidaan panna täytäntöön tehokkaasti ja objektiivisesti. Tiedoksiannossa myös korostetaan yhteistyön jatkamista komission ja ENISAn tuella koordinoinnin varmistamiseksi EU:n tasolla. Samaan aikaan komissio käynnistää kaikki tarvittavat toimivaltansa piiriin kuuluvat toimet tukeakseen välineistön täytäntöönpanoa jäsenvaltioissa ja vahvistaakseen sen vaikutusta.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

-

Käsittely Euroopan parlamentissa

-

Kansallinen valmistelu

Viestintäjaoston (E19) ja Oikeus- ja sisäasioiden jaoston (E7) kirjallinen menettely (11.3.2020).

EU-ministerivaliokunta 20.3.2020

Asiaa on käsitelty aktiivisesti ministeriöiden 5G-yhteistyöryhmässä.

Eduskuntakäsittely

E 134/2018 vp, kuuleminen Liikenne- ja viestintävaliokunnassa 6.9.2019

EJ 21/2019 vp, annettu 13.12.2019

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Suomessa viestintäverkkojen turvallisuudesta säädetään sähköisen viestinnän palveluista annetussa laissa (917/2014). Suomen kansallinen lainsäädäntö viestintäverkkojen turvallisuudesta on edistysellistä ja täyttää suurimman osan keinovalikoimassa

suositelluista toimenpiteistä. Keinovalikoimassa esitettyjen toimenpiteiden täytäntöönpanon arviointi tehdään liikenne- ja viestintäministeriön johdolla yhteistyössä toimialan ja eri viranomaisten kanssa. Teknisten toimenpiteiden osalta arvioitavaksi tulee myös muutos- ja täydennystarpeet virastotason teknisiin määräyksiin.

Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 27 §:n 40 kohdan mukaan valtakunnalla on lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat teletoimintaa.

Taloudelliset vaikutukset

Uusi 5G-verkkosukupolvi mahdollistaa huomattavia uusia palvelumahdollisuuksia yhteiskunnan eri sektoreille, kuten älyliikenteeseen, teollisuuteen ja terveydenhuoltoon. Tämä tarkoittaa, että viestintäverkoilla on tulevaisuudessa myös yhä suurempi merkitys yhteiskunnan kriittisille toiminnoille. Tämän johdosta 5G-verkkojen käyttöönoton hidastumisella voi olla merkittäviä taloudellisia vaikutuksia sekä kansallisella tasolla että EU:n tasolla. Käyttöönoton hidastumisen lisäksi 5G-viestintäverkkojen haavoittuvuuksilla voi olla merkittäviä taloudellisia ja muita negatiivisia vaikutuksia yhteiskunnan eri sektoreille.

EU:n yhteisessä keinovalikoimassa ehdotettujen toimenpiteiden täytäntöönpanolla voidaan parantaa verkkojen turvallisuutta eri jäsenvaltioissa ja samalla varmistaa 5G-verkkojen turvallinen käyttöönotto jäsenvaltioissa. Keinovalikoiman toimenpiteiden täytäntöönpanossa tulee kuitenkin ottaa huomioon jäsenvaltion toisistaan poikkeavat lähtötilanteet.

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Jäsenvaltiot ovat olleet alusta asti sitoutuneita 5G-verkkojen turvallisuutta koskevaan työhön. Jäsenvaltioilla on myös yhteisymmärrys siitä, että EU:n yhtenäisyyden turvaamiseksi tarvitaan sitoutumista suositeltujen toimenpiteiden täytäntöönpanemiseksi. EU:n tasolla voidaan saavuttaa nykyistä yhtenäisempi lähestymistapa, vaikka osa ehdotetuista toimenpiteistä koskee kansallista turvallisuutta, joka on jäsenvaltioiden vastuulla.

Komissio tulee aktiivisesti seuraamaan EU:n yhteisessä keinovalikoimassa esitettyjen toimenpiteiden täytäntöönpanoa kansallisella tasolla, vaikka esitetyt toimenpiteet ovat suosituksia

Asiakirjat

Komission tiedonanto 5G:n turvallinen käyttöönotto EU:ssa – EU:n välineistön täytäntöönpano, annettu 29.1.2020 (C(2020)50 final)

EU:n 5G-turvallisuuden työkalupakki: Cybersecurity of 5G networks – EU toolbox of risk mitigating measures, annettu 29.1.2020

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Neuvotteleva virkamies Olli Lehtilä, liikenne- ja viestintäministeriö
olli.lehtila@lvm.fi, 0295 34 2106,

Neuvotteleva virkamies Piia Nyström, liikenne- ja viestintäministeriö,
piia.nystrom@lvm.fi, 0295 34 2969

EUTORI-tunnus

Liitteet

Viite

Asiasanat	kyber, sähköinen viestintä, tietoturva
Hoitaa	LVM, OM, PLM, SM, UM, VNK
Tiedoksi	EUE, MMM, OKM, RUOKA, STM, TEM, VM, VTV
